

Някой отронени спомени за Христо Смирненски

Публикувано от **Simonsita** на **17.04.2010**

Някой отронени спомени за Христо Смирненски

През Първата световна война в София излизаше един вестник със закачливото заглавие „К'во да е", „излиза кога да е", „редактор кой да е..", а читатели, добавям аз: „какви да са". Тоест: повече несериозни младежи, които биват подмамвани от редакцията с щедро печатане недоносчетата на тия младежи.

Сред псевдоними като: Жълтурки, Тарикат и други подобни, несериозни и отблъскващи, се отделяше един - Ведбал . Псевдонимът не говореше нищо, обаче текстът, подписван от него, имаше искрящ от остроумие „глас", който „надвикваше" всички останали творчески „гласове" на вестничето. Защото този Ведбал блестеше сред най-стойностните сътрудници на „К'во да е". Ведбал се отличаваше с остроумие, с правилно стихоплетство, богата рима, звънлив ритъм. Кой беше този Ведбал? Мистерия! Та нали псевдонимите са именно за това, за да прикриват автора? Полицията проследяваше остроумците и тя би била улеснена, ако се обяви авторът с гражданското си име. А псевдонимът - върви, че го откривай!

Сътрудник на тоя вестник стана и пишещият настоящите редове с глупавия псевдоним Язека. Друг редовен сътрудник беше Колю Сатирика. Не щеш ли, по някаква случайност тия двамата се откриха, че са..., те: единият - ученикът Христо Бръзицов, а другият - Никола Граблашев. При това - съученици. Те бързо се сприятелиха от общите си интереси и вместо да си гледат уроците, заловиха се да издават и редактират седмичното списание за хумор и литература „Родна лира". Хубаво заглавие, но где сътрудници? Те обаче се явиха бързо, защото по това време „К'во да е" спря по липса на хартия и сътрудниците му потърсиха пристанище в „Родна лира". А отде се снабдихме ние с хартия? Баща ми беше сътрудник на издателство „Иван Игнатов и синове" с преводи от няколко езика и можа да издейства малко хартия - при това зелена - от приятеля си Иван Игнатов.

И тъй, в кипежа на войната - беше 1916 година, на пазара се появи едно малко, невзрачно списание „Родна лира". И хукнаха към него „к'водаистите" с вицове, разказчета, стихчета... Най-щастливи бяхме двамата редактори, когато получихме плик с материали от... Ведбал, нашия кумир! Съдейки по сполучливостта на материалите му, ние си го представяхме възрастен, солиден човек, а не хлапак като нас. Публикувахме пратеното от Ведбал и го подканихме чрез редакционния отдел „Поща" да продължава! Как да продължи обаче, когато ние самите не

можехме да продължаваме? Поради малкия брой читатели, войната, липсата на хартия, заемите... „Родна лира“ престана да звучи... И ето една привечер на вратата на родителския ми дом - булевард „Дондуков“ 68 (сега 66), се позвъня и на прага бе застанал един младеж кажи-речи като нас, редакторите, с фуражка, и попита направо защо е спряло да излиза списанието. Най-напред аз го запитах кой е и бях удивен и зарадван:

- Аз съм Ведбал... А вие кой сте? - запита Ведбал на „вие“ - нали бях редактор, макар и на спряло списание.

- Ние сме... аз съм Язека.

- Ха! - ахна Ведбал. - А аз мислех, че редакторите са възрастни хора, и дори ми беше неудобно да се явявам..., че като ме видите ученик, не ще ми обърнете внимание!

Обясних, че нямаме пари, че нямаме хартия...

На другия ден си определихме среща. Ведбал

предложи да отидем в битпазар и занесем по някоя вехтория (тогава всичко имаше цена...) и купим хартия. На другия ден Ведбал се запозна и с Кольо Сатирика. Така образувахме тройка, неразделна за дълго време. И потеглихме за битпазар. Да кажем, че сме носили стари дрехи и обувки, никой няма да повярва: тогава и най-старите дрехи и обувки бяха високо ценени... пред никаквито! Занесохме някакви продънени кухненски тенджери, някакъв поли изяден от мухъл юрган... изобщо точно стока за битпазар, както това звучи на турски: въшлив пазар... За произшествията в битпазар и някои други подробности вече съм писал в книгата си „Някога в София“, затова тук ще галопирам, колкото да свържа събитията едно с друго: в битпазар търговците евреи се пазареха за стотинката и даваха, колкото да се каже, че не са изпъдили предлагания стока... Ведбал постъпи философски - просто прие малкото пред никаквото. Но когато видя как едно дете пъха ръката си в бедняшкия джоб на един войник отпускар, дръпна момчето, то позеленя от страх..., но Ведбал просто му напъха в ръката спечелените от евреина търговец няколко малки пари. И го предупреди: „Друг път щете предам на стражарите.“ Разбира се - само заплаха... Намерихме по-сериозен начин да издаваме списание с помощта на меценати: един съгражданин на Ведбал от Кукуш - Георги Димов, касиер в книгоиздателството на Георги Бакалов, а аз - съученика ми Емануил, син на банкера Иванов. И така, въоръжени с „капитали“, на 1 януари 1917 година излезе брой 1 на седмичното списание „за хумор и литература“ - „Смях и сълзи“. Тук вече му е мястото да разкажа как и кога Христо Смирненски се назова за първи път Ведбал. В първите броеве на списанието Ведбал написа стихотворение за свой убит на фронта другар. Но питаше се как да го подпише с псевдонима Ведбал, когато всеки, щом прочете тоя псевдоним, почваше да се смее. Казах ме му да постави името си: Христо Измирлиев. Ведбал отхвърли: „Измир... Това е бакалницата на булевард „Дондуков“! Не е име за поезия!“ От дума на дума стигнахме до откритието, че на фъцки името на турския град Измир е Смирна. Там са ходили прадедите на Ведбал от Кукуш по търговия. И оттам - Измирлиев. „Смирна? Това е вече друго!“ - съгласи се досегашният Ведбал. И тъй списанието „Смях и сълзи“ излезе под редакцията, както бе написано тогава: на Никола Лашев, Христо Бръзицов и Христо Смирненски. Така Христо Смирненски още през януари 1917 година вече бе се покръстил с новото си име, което го увековечи. По едно време наближи повикването на Христо в казармата, или по-точно: на фронта. А

Христо имаше органическа омраза към войната - той си спомняше Междусъюзническата война след Балканската война, когато неговият роден Кукуш бил опустошен. И за да не отиде на фронта, и на свой ред да гори градове, той предпочете да влезе във Военното училище, където щеше да се обучава дълго време, а през това време войната можеше и да свърши. За неговите преживявания във Военното училище може да се напише отделна книга, нос две думи: карциран бил за опит да бяга, за „нелепи“ думи срещу началството... и само славата му на добър автор - хуморист го спасила: предприето било забавно представление, но нямало кой да стъкми програмата. И ето че опряло до него! Най-тежките мигове в живота си Христо Смирненски преживява, когато е трябвало да се яви като защитник... на София от разбунтувалите се на Добро поле войски срещу негодното правителство, начело с негодния му цар Фердинанд. Своите чувства Смирненски е предал в „Очи“ и в други творби, за които е топил перото направо в сърцето си. И почна буйната дейност на Христо Смирненски след демобилизацията: в „Червен смях“, „Червена армия“... Всяка седмица името му се среща във всички партийни издания. Техният ръководител Димитър Полянов е строг и непримирим: всеки, който може, ще работи, ще заляга! А Христо Смирненски може!

Ето ни един ден с Христия пред партийния дом при Лъвовия мост. *„Ще прескоча до касиера...“* - казва Христо - и скоро ще се върна. Трябва на всяка цена да си купя днес едни макар и кърпени обувки от битпазар. В тоя дъжд скъсаните ми подметки са жива смърт!

Стоя аз на плочника пред Партийния дом заедно с още едното, мисля, че беше Марин Гуринов, мой съученик от Цариград. Стоим двамата и се чудим защо се бави нашият общ приятел. Пък и ни дразни една подла мисъл, че покрай обувките ще остане някой грош и за боза... И ей го най-сетне Христо, усмихнат, ама и като че малко ядосан:

- Против бюрокрацията пишем, а и ние я търпим! Касиерът не бил още готов със сметките...

Ама да е жив Дядото!

И разправя Христо Смирненски как по стълбите го срещнал Дядо Благоев, осведомил се за несполуката му да получи хонорара си, хванал го за ръка и го въвел при касиера. Тук произнесъл само дведуми:

„Веднага хонорара!“

С каква радост прелитна Христо към битпазар! Но и ние се позарадвахме: заведе ни в бирария „Тигър“ на улица „Пирот“ и поръча по една бира с малко мръвка. По едно време той съзря как през витрината едно момченце се взира в чиниите ни, стана и отиде със своята чиния при момчето и му даде съдържанието. Детенцето заплака - навярно от „радост“, дето се казва.